

Apteczka pierwszej pomocy w ratowaniu ginących gatunków grzybów

Anna Kujawa (Polskie Towarzystwo Mykologiczne)

Izabela L. Kałucka (Uniwersytet Łódzki, Katedra Algologii i Mykologii)

ryc. Czat GTP

Konferencja „Ratujmy co się da...” Rogów 24-25 marca 2026

WYDZIAŁ BIOLOGII
i OCHRONY
ŚRODOWISKA

Uniwersytet Łódzki

Jak funkcjonuje „Polska Służba Ochrony Gatunków Zagrożonych”

liczba potencjalnych „pacjentów” – nieznana

liczba miejsc dogodnych do przeżycia – nieznana

sposób „leczenia” – „jak się uda”

monitoring stanu zabezpieczenia stanowisk zagrożonych gatunków - brak

Gatunki w systemie „PSOGZ” :

chronione – 117 (2,3%)

Gatunki poza systemem „PSOGZ”:

gatunki o enigmatycznym statusie
ochronnym – z czerwonej listy – 963 (19%)

Gatunki zupełnie niewidziane przez „PSOGZ”:

gatunki skrajnie nieliczne, znane z 1 do 5
stanowisk w Polsce (w tym nowe dla nauki)
– ?

gatunki wskaźnikowe dla określonych
ekosystemów – ?

Gatunki chronione:

117 gatunków objętych ochroną prawną (rozporządzenie MKiŚ z 2014)

gatunki wybrane ze względu na różne kryteria:

- rzadkość występowania, zasiedlany substrat, związki troficzne, siedliska.

masłoborowik królewski ID 361264

fot. P. Jagodziński

krwistoborowik szatański ID 347382

fot. R. Kozak

gorkoborowik korzeniasty ID 169923

fot. M. Wantoch-Rekowski

kuriozalny zakaz zrywania owocników

Egli i in. 2006. Mushroom picking does not impair future harvests – results of a long-term study in Switzerland. Biol. Conserv. 129, 2

ograniczenie:

- badań naukowych,
- zgłaszania i dokumentowania stanowisk,
- edukacji (wystawy grzybów),
- konsultacji mykologicznych,
- rozprzestrzeniania się gatunków chronionych i zagrożonych i ich skutecznej ochrony.

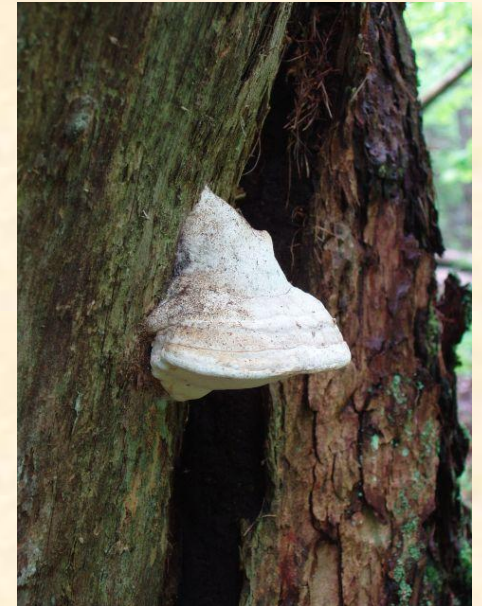
kiedy zbieranie owocników jest szkodliwe dla lokalnej populacji?

dwupierścieniak cesarski fot. R. Rutkowski
niszczenie podłoża

trufla wgłębiona ID 357752 fot. J. Kochanowski
niszczenie podłoża

pniarek lekarski
fot. A. Szczepkowski
6 lokalizacji współczesnych

Czerwona lista

963 gatunków

Stwierdzenie stanowiska gatunku z czerwonej listy nie odzwierciedla się w prawnych działaniach ochronnych

(c) Mirosław Wantoch-Rekowski, www.mirki.kaszuby.pl, www.grzyby.pl

.33

bokownik wiązowy, kat. V, dopuszczony do obrotu

ID 119551 fot. M. Wantoch-Rekowski

Co robić?

1. Rola informacji podstawowych – „karty pacjentów” – jaki gatunek wymaga wsparcia i w jaki sposób

2. „Karty pacjentów” stan obecny:

- dane rozproszone – RDOŚ-ie, GDOŚ, MKiŚ, parki narodowe, Lasy Państwowe, zielniki instytucjonalne, prywatne osoby, literatura mykologiczna (s.l.), bazy internetowe o różnym stopniu dokładności i wiarygodności danych (iNaturalist, GBIF, Grej)

- brak centralnej bazy danych o grzybach w Polsce

3. Świeatko w tunelu:

- projekty europejskie, np. FunDive (<https://fun-dive.eu/en/dataportal/>)

- krajowa sieć bioróżnorodności

Fun*ii*Dive

Mapa Bioróżnorodności

O projekcie

Działania

Narzędzia

Publikacje

Powiązania

Kontakt

Podstawowy zestaw w apteczce pierwszej pomocy do ratowania ginących gatunków grzybów – dobre praktyki ogólne

1. Ochrona grzybów to przede wszystkim ochrona *in situ*. Rozwój wspomagany, szczepienie, przechowywanie kultur grzybniowych, translokacja zasiedlonych kłód – niewystarczające.
2. Szkolenia podstawowe - gatunki chronione (80 gatunków grzybów chronionych dla których nie stosuje się wyłączeń).
3. Ogólne zasady postępowania z niektórymi grupami grzybów.
4. Podstawowy „plaster na rany”: zabezpieczenie stanowisk i ich monitoring.

Dobre praktyki w ochronie gatunków leśnych mykoryzowych

- zabezpieczenie znanych stanowisk w lasach poprzez wyłączenie ich z użytkowania (pozyskania drewna), poszukiwanie nowych, monitoring,
- zachowywanie fragmentów lasów liściastych i borów o charakterze naturalnym,
- dbanie o ciągłość odnowień partnerów mykoryzowych gatunków zagrożonych w sąsiedztwie stanowiska,
- na stanowiskach antropogenicznych (np. w parkach, zadrzewieniach) ograniczanie ingerencji w ściółkę i glebę przy pracach pielęgnacyjnych.

kronica ozdobna ID 365428, fot. P. Jagodziński

Dobre praktyki w ochronie leśnych gatunków saprotroficznych

- zabezpieczenie znanych stanowisk w lasach poprzez wyłączenie ich z użytkowania, poszukiwanie nowych,
- pozostawianie martwych i zamierających drzew, a także drzew o znacznym potencjale mikrosiedliskowym,
- wyznaczanie drzew zasiedlonych przez grzyby rzadkie jako drzew biocenotycznych i pozostawianie ich do naturalnej starości, zamarcia i rozkładu,
- zachowywanie płątów starodrzewów oraz przestojów,
- zachowywanie zadrzewień śródpolnych i stref buforowych przy ciekach i zbiornikach wodnych,
- zachowywanie lasów w dolinach rzecznych, renaturyzowanie cieków,
- ograniczenie zabiegów pielęgnacyjnych w parkach (w tym pozostawianie martwego drewna).

soplówka jeżowata ID 308330 fot. G. Domian

czareczka
długotrzonowa
[https://bio-
forum.pl/forum/watki/1052500](https://bio-forum.pl/forum/watki/1052500)
fot. J. Kochanowski

Dobre praktyki w ochronie leśnych gatunków pasożytniczych

- zabezpieczenie znanych stanowisk w lasach poprzez wyłączenie ich z użytkowania, poszukiwanie nowych, monitoring,
- zachowywanie drzew zasiedlonych,
- ochrona starodrzewów, zachowywanie przestojów i drzew mikrosiedliskowych,
- dbanie o ciągłość obecności żywicieli rzadkich nadrzewnych grzybów pasożytniczych.

borowikowiec tęgoskórowy
ID 218577 fot. M. Wantoch-Rekowski

maczuźnik bojowy
ID 246909 fot. M. Wantoch-Rekowski

Dobre praktyki w ochronie grzybów torfowiskowych

- zabezpieczenie znanych stanowisk, poszukiwanie nowych, monitoring,
- zapobieganie wszelkim zmianom i działaniom wpływającym negatywnie na stan siedliska.

paciornica żurawinowa ID 375712 fot. J. Nowicki

mitróweczka błotna ID 331644 fot. J. Nowicki

Dobre praktyki w ochronie grzybów łąk i pastwisk

- zabezpieczenie znanych stanowisk w zbiorowiskach nieleśnych na terenie LP poprzez utrzymywanie ich nieleśnego charakteru, poszukiwanie nowych, monitoring,
- utrzymywanie półnaturalnych łąk i pastwisk poprzez koszenie lub wypas.

wilgotnica woskowa
ID 344201 fot. M. Wantoch-Rekowski

wilgotnica papuzia ID 354873 fot. R. Kozak

wilgotnica czerwona
ID 324773 fot. G. Domian

Dobre praktyki w ochronie grzybów związanych z siedliskami piaszczystymi (wydmami i murawami kserotermicznymi)

- zabezpieczenie znanych stanowisk, poszukiwanie nowych, monitoring,
- usuwanie krzewów zarastających murawy, ograniczenie stosowania nawozów w ich sąsiedztwie, niezalesianie muraw napiaskowych i wydm śródlądowych,
- pozostawianie siedlisk marginalnych (przydroży, miedz, obrzeży pól) w stanie półnaturalnym.

tęgoscór korzeniasty
fot. P. Mleczko

purchatnica piaskowa
ID 359501 fot. J. Nowicki

gwiazdosz kwiatuskowaty
ID 354085 fot. S. Magier

Rekomendacje ogólne są niewystarczające.

Nie uwzględniają indywidualnych potrzeb danego gatunku.

Po rozpoznaniu najcenniejszych gatunków na danym terenie, należy ustalić zasady ich ochrony indywidualnie.

Podsumowanie

1. Zestaw z apteczki pierwszej pomocy ma szansę zadziałać, gdy będzie używany.
2. Apteczka pierwszej pomocy nie wystarczy do skutecznej ochrony gatunków zagrożonych.
3. „Polska Służba Ochrony Gatunków Zagrożonych” powinna powstać i być rozwijana.

Dziękujemy za uwagę

płomyczka galaretowata fot. M. Kozak